

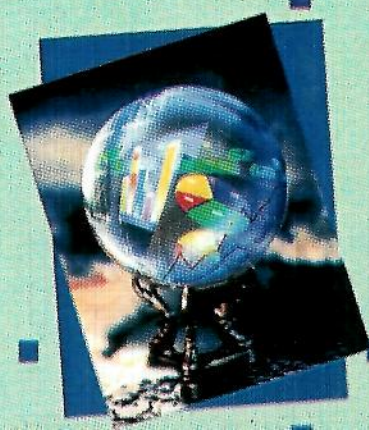
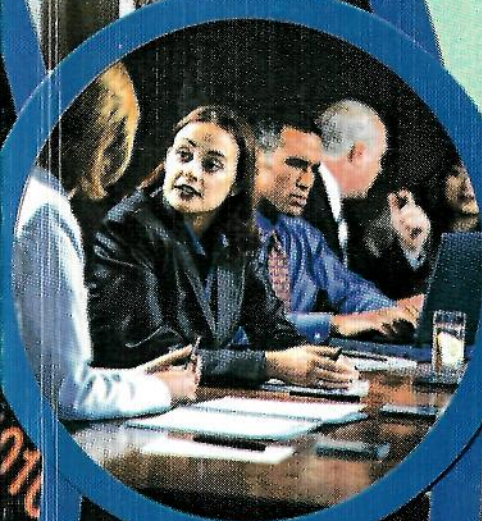
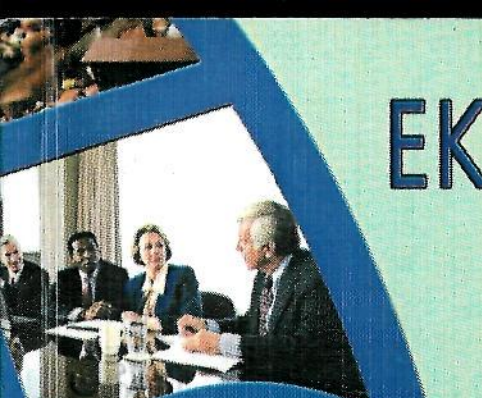
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

СЕРІЯ
«РЕГІОНАЛЬНА
ЕКОНОМІКА»

Збірник
наукових
праць

Випуск 5 (17)

Частина 2

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

**Серія “Регіональна
економіка”**

**Збірник наукових праць
Випуск 5(17)**

Частина 2

Луцьк 2008

Економічні науки. Серія «Регіональна економіка». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 5 (17). – Ч. 1. – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк, 2008. – 320 с.

Рекомендовано як фахове видання
Перелік №16 наукових фахових видань України
Постанова президії ВАК України від 08.06.05 №2-05/5 та від 30.06.05. №1-05/6

Рекомендовано до друку Вченою радою Луцького національного технічного університету
(протокол № 12 від 26.06.08 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 9357
ISBN 966-7667-43-X

Абашина О.В

Дослідження особливостей регіонального ринку праці молоді

Амоша О.І. Булеєв І.П. Гришин Г.О.

Стратегічні проблеми розвитку великого міста

Арзянцева Д.А.

Теоретичні основи розробки стратегії розвитку регіональної системи охорони здоров'я

Балик Т.В.

Тенденції розвитку містобудівних процесів в регіонах України

Безлюбченко В.В

Вдосконалення процесу надання субсидій

Богущ Л.Г.

Соціальна складова сталого розвитку регіонів України: проблеми, можливості, пріоритети формування і реалізації

Бубенко П.Т.

Шляхи створення і розгортання регіональних інноваційних систем в Україні

Буркинський Б.В.

Стратегічні напрями структурної трансформації економіки Придніпров'я України

Бутко М.П.

Новий український регіоналізм в контексті євроінтеграційних процесів

Васильців Т.Г.

Інституціональні засади забезпечення економічної безпеки підприємництва регіону

Вахович І.М

Принципи регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку

Ваховська М.Ю

Засади оцінювання матеріальних потоків регіону (на прикладі АР Крим)

Влащенко Н.М.

Потенціал санаторно-курортного комплексу: завдання дослідження і розвитку

Возняк Г.В.

Деякі підходи до оцінки рівня капіталізації виробничих активів регіону

Воронков О.О.

Енергозбереження в житлово-комунальному господарстві як діючий важіль розвитку регіону

Галушкіна Т.П., Костецька К.О.

Транскордонне співробітництво в регіональному вимірі

Галуцак В.Л.

Факторний аналіз сталого розвитку регіонів України

Гелеверя Є.М.

Нові погляди на перспективи організаційно-фінансового забезпечення житлового будівництва в контексті оновлення та реконструкції застарілого житлового фонду регіону

Герасимчук З.В., Корецька Н.І.

Проблеми територіальної організації банківської системи України

Голян В.А.

Інституціональні засади раціоналізації водокористування в регіонах України

Гонта О.І.

Пріоритети політики транснаціоналізації економіки регіонів та інституціональна структура її формування

Гордійчук Є.Г.

Екологічнобезпечний розвиток регіону

Грановська Л.М.

Теоретичне обґрунтування інтегральної оцінки екологічної ситуації в регіональному контексті

Гречановська І.Г.

Міські території як об'єкт користування

Демидюк О.М.,

Інновації в управлінні регіональним розвитком (на прикладі Івано-Франківської області)

Джаман М.О., Лавриненко С.І., Логвин М.М.

Духовні аспекти демографічного розвитку регіону

Димченко О.В.,

Формування бюджету за програмно-цільовим методом як крок до підвищення ефективності функціонування підприємств ЖКГ

УДК 332.12.(447)

Воронков О.О.

Харківська національна академія міського господарства

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ ЯК ДІЮЧИЙ ВАЖИЛЬ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У статті обґрунтовано актуальність проведення реформування житлово-комунального господарства України, яке розглядається як сукупність підгалузей, що забезпечують постачання комунальних послуг населенню і організаціям, а також як посередник між паливно-енергетичним комплексом і кінцевими споживачами енергоресурсів. Розроблена нова система взаємовідносин між постачальниками теплової енергії і споживачами.

Ключові слова: енергозбереження, житлово-комунальне господарство, житлово-комунальні послуги.

Voronkov O.

ENERGOSBEREZHENYE IN ZHYLYSCHNO-KOMMUNAL'NOM ECONOMY AS OPERATING LEVER OF DEVELOPMENT OF REGION

In the article grounded actuality reformation of housing economy Ukraine, which is examined as aggregate of subindustries, which provide the supply by the public utilities of population and organizations, and also as mediator between a fuel and energy complex and eventual users of energy supply . Developed new system of mutual relations between the suppliers of thermal energy and users.

Keywords: energosberezhenye, zhylyschno-kommunal'noe economy zhylyschno-kommunal'nye services.

Воронков О.О.

ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЕ В ЖИЛИЩНО-КОМУНАЛЬНОМ ХОЗЯЙСТВЕ КАК ДЕЙСТВУЮЩИЙ РЫЧАГ РАЗВИТИЯ РЕГИОНА

В статье обосновано актуальность проведения реформирования жилищно-коммунального хозяйства Украины, которое рассматривается как совокупность подотраслей, которые обеспечивают снабжение коммунальных услуг населению и организациям, а также как посредник между топливно-энергетическим комплексом и конечными потребителями энергоресурсов. Разработанная новая система взаимоотношений между поставщиками тепловой энергии и потребителями.

Ключевые слова: энергосбережение, жилищно-коммунальное хозяйство, жилищно-коммунальные услуги.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є найважливішою соціальною галуззю, що забезпечує населення, підприємства і організації необхідними житлово-комунальними послугами (ЖКП), істотно впливає на розвиток як регіонів, так і національної економіки України. У сфері ЖКГ функціонує декілька тисяч підприємств і організацій, експлуатується майже 25% основних фондів країни, зайнято 5% працездатного населення України [11]. Для того, щоб зрозуміти значущість даної області господарювання в економіці регіону, її необхідно розглядати як із загальних позицій, тобто як систему, направлену на створення комунальних благ для населення регіону, так і з конкретних – як сукупність підгалузей, що забезпечують постачання комунальними послугами населення і організації, а також як посередника між паливно-енергетичним комплексом і кінцевими споживачами енергоресурсів. Відповідно до Закону України "Про загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки" одним з основних напрямів завдань є зниження споживання ресурсів і в першу чергу теплоенергетичних ресурсів (ТЕР).

Недосконалість системи управління ЖКГ України, зволікання з його реформуванням призвели до того, що підприємства галузі, на сьогодні, не в змозі ефективно працювати в ринкових умовах і надавати споживачам послуги належного рівня і якості. Результатом ситуації, що склалася, є хронічно нестабільний фінансово-економічний стан підприємств галузі. Це пов'язано з постійною збитковістю, незадовільним станом розрахунків за енергоносії, значними обсягами дебіторської і кредиторської заборгованості, виникнення і подальше накопичення яких викликане такими чинниками, як:

- низький рівень платоспроможності і невчасна оплата споживачами одержаних послуг;
- невідповідність рівня тарифів і якості послуг, що надаються;
- відсутність бюджетних дотацій на покриття різниці між рівнем тарифу і собівартістю послуг;
- наявність штрафних санкцій комунальним підприємствам від кредиторів, які, в свою чергу, не мають права застосовувати відповідні санкції до населення;
- відсутність пені і штрафних санкцій для неплатників.

У 2007 році збитки підприємств ЖКГ склали 1,8 млрд. гривень. Найбільші збитки зазнали підприємства комунальної теплоенергетики (КТЕ) – 0,9 млрд. гривень, що становить 50% від їхньої загальної суми [1]. КТЕ, є однією з провідних підгалузей ЖКГ і забезпечує 52,6% населення, комунально-побутових та інших споживачів тепловою енергією і частково електроенергією.

Зростання цін на енергоносії стимулювало інтерес суспільства до пошуку і розкриття потенціалу енергозбереження за усім ланцюжком "виробництво – розподіл – споживання" енергії, а також привернуло увагу уряду до "буксуночої" реформи ЖКГ. Заклопотаність низькою енергоефективністю ЖКГ пролунала на найвищому рівні державного управління, що підтверджує і ухвалене рішення СНБОУ. "Обмеженість і неефективне використання матеріально-технічних і фінансових ресурсів суб'єктами господарювання ЖКГ, - наголошується в рішенні СНБОУ №1093/2006 від 16 грудня 2006 р., - обумовлює неприпустимо високий рівень втрат і витрат ТЕР і інших матеріальних ресурсів при виробництві і наданні ЖКП, викликає постійне збільшення їх вартості". Серед пріоритетних напрямів реформування ЖКГ в Рішенні фігурують: розвиток ринкових основ господарювання і конкуренції, удосконалення системи управління ЖКГ і порядку регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, а також приведення цін/тарифів на комунальні послуги до рівня економічно обґрунтованих витрат.

Таким чином, ситуацію, що склалася, в ЖКГ України можна вважати критичною. Це виражається в наявності цілого комплексу складних поки що невирішених проблемних завдань. Складність реформування ЖКГ викликана природно-монопольним характером діяльності підприємств, що надають послуги тепло-, водо-, газо-, електропостачання і наявністю технологічних і економічних бар'єрів для входу в галузь нових підприємств для створення конкурентної сфери.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Інтерес вчених до проблем реформування ЖКГ останніми роками помітно зріс, оскільки трансформаційні зміни в економіці України вкрай негативно відбилися на роботі цієї життєво важливої галузі [3; 9; 12; 14; 18; 19; 23; 24].

В багатьох публікаціях [2; 4; 8; 10; 21; 22] вказаний шлях виходу України з економічної і енергетичної кризи через енергозбереження.

Останніми роками був прийнятий ряд нормативно-правових документів [5; 6; 7; 13; 16; 17], які поклали початок реформуванню галузі.

Так, в Програмі реформування і розвитку ЖКГ [17], визначені головні принципи вдосконалення роботи галузі з одночасним підвищенням якості обслуговування населення. Проведення ефективної енергозберігаючої політики назване пріоритетним напрямом прискореного реформування ЖКГ. Загальновідомо, що капітальні вкладення до енергозберігаючих технологій удвічі – втричі швидше окупаються і дають більший економічний ефект, ніж створення нових потужностей в паливно-енергетичному комплексі. Загальний потенціал енергозбереження в Україні оцінюється в 4248% від обсягу споживання первинних енергоресурсів. Найбільшу питому вагу в структурі потенціалу енергозбереження мають промисловість – 55–58%, паливно-енергетичний комплекс 16–19% і ЖКГ – 11–12% [22]. Ці висновки були зроблені в рамках Комплексної Державної Програми енергозбереження на підставі енергетичних і ексергетичних коефіцієнтів корисної дії енергоємних виробничих процесів і таких показників ефективності, як коефіцієнт корисного використання палива і енергії, розрахункових даних нерациональних витрат енергоресурсів порівняно з рівнем енергоефективності в зарубіжних країнах. Як бачимо, головним напрямом реформування діяльності ЖКГ на державному рівні вже задекларовано енергозбереження. Отже, і для підприємств цієї галузі пріоритет також повинен належати впровадженню енергозберігаючих технологій. Одним з найважливіших економічних інструментів підвищення ефективності функціонування ЖКХ, на нашу думку, є зниження енергетичних витрат на виробництво ЖКП, що досягається впровадженням енергозберігаючих технологій. Це питання розглядалося вітчизняними і зарубіжними економістами в різних аспектах: регіональному, галузевому, еколого-економічному, ресурсному [2; 15; 20]. Як було вказано вище, найбільші збитки серед підприємств ЖКГ несуть підприємства КТЕ, до того ж вони споживають значну долю енергоресурсів ЖКГ, частка яких у вартості ЖКП для кінцевих споживачів також значна. Ситуація, що склалася, свідчить про необхідність розробки системи заходів, направлених, в першу чергу, на пошук компромісу між якістю і економічністю такої комунальної послуги як теплопостачання.

Ціллю даної статті є описання нової системи відносин в ланцюжку "постачальник тепла - побутові споживачі", яка дозволить знайти компроміс між даними сторонами за рахунок посилення взаємної

відповідальності сторін за забезпечення якісного і економічного теплопостачання.

Нова система відносин "теплопостачальна компанія – побутові споживачі". Багато дослідників підкреслюють надмірний характер відпуску тепла, який виливається в перепали житла, погіршення мікрокліматичних умов і систематичне провітрювання помешкань. Але головним економічним наслідком перепалів житла є так званий перепал палива на джерелі системи централізованого теплопостачання (СЦТ) і викликане ним погіршення економічності виробництва теплової енергії. Остання обставина пояснює, чому удосконаленню принципів нормування якості теплопостачання останніми роками приділяється так багато уваги. На зміну санітарно-технічному нормуванню, що опікується лише тим, щоб уникнути конденсації вологи з повітря на зовнішніх огорожах будівлі, приходить гігієнічне нормування, що ставить основним завданням оцінку якості мікрокліматичних умов основною масою споживачів. Загальновизнаною стала вимога до мікроклімату у вигляді умови задоволення ним не менше 80 % респондентів.

Перший висновок, який можна зробити з цих міркувань, це те, що процес ринкового реформування теплопостачання повинен супроводжуватися впровадженням в практику управління генеруючими і мережними підприємствами економічних категорій, які не тільки зрозумілі споживачам, але й зручні для налагодження та проведення з ними короткострокових розрахунків за відпущену продукцію. На базі цих категорій повинна бути розроблена мова спілкування постачальника теплової енергії з споживачами, яка акцентувала би увагу обох сторін на економічному характері їхніх стосунків, на необхідності виконання ними взаємних зобов'язань, і сприяла би зміцненню розуміння регіональною спільнотою внутрішньої логіки регулювання якості послуги, що надається.

Базовими категоріями цієї нової мови повинні стати: період тарифікації послуг СЦТ з гарячого водопостачання (ГВП) – тепла половина року; період тарифікації всього комплексу послуг СЦТ – опалювальний сезон; розрахунковий період – доба; тепловий район джерела СЦТ – житлові масиви міста, які одержують теплову енергію безпосередньо від джерела; прямі договори – договори на постачання теплової енергії, які укладені між джерелом СЦТ і побутовими споживачами, що проживають в його тепловому районі: територіальний сегмент теплового району – житлові масиви, які одержують теплову

енергію від джерела СЦТ через спільну паралельну гілку магістральної тепломережі; компромісна якість теплопостачання – рівень якості теплопостачання, при якому 80% побутових споживачів задоволено мікрокліматичними умовами в квартирах; добова потреба теплового району джерела СЦТ (або його окремих територіальних сегментів) в тепловій енергії – структурована в розрізі "теплова енергія на потреби ГВП – теплова енергія на потреби опалювання" – кількість теплової енергії, яка повинна бути відпущена джерелом СЦТ в магістральну тепломережу протягом найближчої доби, щоб забезпечити компромісну якість теплопостачання; добова потреба теплового району джерела СЦТ в електричній енергії – структурована в розрізі "електрична енергія на звичайні побутові потреби – електрична енергія на потреби опалювання" – прогнозована кількість електричної енергії, яка буде спожита протягом найближчої доби побутовими споживачами, підключеними до джерела СЦТ; повнота оплати побутовими споживачами, що населяють окремих територіальний сегмент, рахунків за теплову енергію, відпущену їм впродовж останнього місяця (виходячи з обсягів, що не перевищують розрахункову добову потребу); повнота задоволення потреби в тепловій енергії в останньому з розрахункових періодів, що завершилися, окремо з кожного територіального сегменту і за кожним видом послуг; регулярність перерахунку платежів відповідно до реальної якості наданих послуг і фактичного відпуску тепла; заплановані обмеження на якість послуг СЦТ – зниження добових обсягів відпуску тепла на опалювання (відносно потреби) або обмеження подачі гарячої води споживачам на окремих часових інтервалах найближчої доби; аварійна броня – мінімальний добовий обсяг відпуску теплової енергії на опалювання, що забезпечує циркуляцію теплоносія з температурою, при якому виключається можливість замерзання тепломережі в очікуваних погодних умовах; інформаційна відвертість СЦТ – політика теплопостачальної компанії, спрямована на встановлення довірчих відносин із споживачами, зміцнення платіжної дисципліни і, зрештою, конкурентоспроможності СЦТ.

Вже з короткої характеристики категорій, що описують нову систему відносин "теплопостачальна компанія – побутові споживачі", стає зрозуміло, що мова йде про посилення взаємної відповідальності сторін за забезпечення якісної і економічної роботи СЦТ, як того і вимагає Закон України "Про теплопостачання". Деякі цих категорій вступують в очевидну суперечність з вчорашньою і сьогоднішньою

практикою, порушуючи компроміс між надійністю, якістю і економічністю теплопостачання у бік посилення економічності і, природно, ослаблення надійності та погіршення якості. Принаймні, на перших етапах впровадження цих категорій, поки не відбудеться перебудова і в розумінні побутовими споживачами, що вони зобов'язані сплачувати за надані їм послуги в повному обсязі, і в розумінні менеджменту теплопостачальних компаній того, що при такій дорожнечі палива неприпустимі не лише "технічні" перепади, що ідентифікуються за перевищенням внутрішньою температурою в опалювальних будівлях комфортного рівня, але і "економічні" перепади, що розуміються як тривале перевищення якістю теплопостачання економічно обумовленого, або, інакше кажучи, сплаченого споживачами рівня.

Висновки. Запропонований підхід до розв'язання існуючої проблеми дозволить суттєво знизити споживання енергоресурсів в ЖКГ за рахунок економного їх використання при наданні послуги теплопостачання побутовим споживачам. Також надання якісної послуги буде являтися стимулом для своєчасної оплати рахунків споживачами, що зрештою призведе до зниження рівня дебіторської і кредиторської заборгованостей і фінансового оздоровлення підприємств комунальної теплоенергетики в цілому.

1. <http://www.minjkg.gov.ua/index.php?id=408>.
2. Амитан В.Н., Зорина Е.И., Лукьянченко А.А. Город: проблемы демократических и рыночных трансформаций. – Донецк: ИЭПИНАН Украины, 2001. – 217 с.
3. Данильченко Е.П., Островський І. А., Шешкуев О.А. Інституціональні аспекти реформування житлово-комунального господарства // Комунальне господарство міст: Сер.: Економічні науки. -К.: Техніка, 2004. Вип. 52.- С.31-35.
4. Дацій Н. Організація системи ресурсозбереження в умовах ринкових перетворень // Схід. 2003. № 1 (51). С.32-34.
5. Закон України "Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки" від 24 червня 2004 р. № 1869IV // Офіційний вісник України. - 2004. - № 30.- Ч.1.- Ст. 1983.
6. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 24 червня 2004 р. № 1875IV // Офіційний вісник України. - 2004.- № 30.-Ч.1. Ст. 1985.
7. Закон України «Про теплопостачання» від 2 червня 2005 р. № 2633IV // Офіційний вісник України. - 2005.- № 27.- Ст. 1532.
8. Инякин В.Н. Проблемы и перспективы энергосбережения в Украине // Управление экономикой переходного периода. - Донецк: ИЭПИНАН Украины. - 2002. С.54-56.
9. Ковалевский Г. В., Казак Т.В. Новая программа развития жилищно-коммунальных комплексов и эффективность экономики стран, регионов и городов // Комунальне господарство міст: Сер.: Економічні науки. –К.: Техніка. 2004. –Вип. 54. –С.132-140.
10. Криволапов А.Н., Костенко В.И. Энергосбережение и стандартизация как

факторы энергетической безопасности. - К.: Логос, 1998. - 76 с.

11. Малая энергетика в системе обеспечения экономической безопасности государства / Под общ. ред. Г.К. Вороновского, И.В. Недина. – К.: Знания Украины, 2006. – 364 с. – Библиогр.: с 342-359, с. 58.

12. Наказ Державного Комітету будівництва, архітектури та житлової політики України “Про затвердження Правил розрахунку двоставкового тарифу на теплову енергію та гарячу воду” від 8.09.2000р. № 191 // Офіційний вісник України. -2000. - №45.- Ст. 1961.

13. Онищук Г.І. Економіка житлово-комунального господарства: нові підходи у формуванні цінової та тарифної політики // Економка України. - 2001.- №7. - С.28-31.

14. Охременко В.С. Опыт внедрения энергосберегающих технологий в городском теплоснабжении // Энергосбережение. – 2005. – №6. – С. 6-9.

15. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення” від 21 липня 2005 р. № 630 // Офіційний вісник України.- 2005.- № 34.- Ст. 480.

16. Програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2002 2005 роки и на період до 2010 року // Міське господарство України.- 2002. - № 1.- С.20-28.

17. Семенов В.Т., Высоцкая Г.В., Прасол В.М. Пути реформирования жилищно-коммунального хозяйства территориальной общины // Комунальне господарство міст. Сер.: Економічні науки. К.: Техніка, 2003.- Вип. 52.- С.196-200.

18. Синельник Л.В. Преодоление государственного монополизма в электроэнергетике как фактор стабилизации жилищно-коммунальной отрасли // Економка і право. - 2003.- №2.- С.25-28.

19. Сотник І.М. Еколого-економічне управління енергозбереженням: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.08.01 / Сумський державний ун-т. Суми, 2002. 22 с.

20. Чердниченко О. Енергетична безпека // Схід. - 2004.- № 3 (61). – С.5-9.

21. Чукаєва І.К. Енергозбереження основна складова енергетичної безпеки України // Економка і право.- 2003.- №1.- С.25-29.

22. Шутенко Л.М. Міський житловий фонд: його життєвий цикл і радіаційна безпека / Харківська державна академія міського господарства. - К.: Техніка, 2002. - 251 с.

23. Шутенко Л.Н. Технологические основы формирования и оптимизации жизненного цикла городского жилого фонда (теория, практика, перспективы). - Х.: Майдан, 2002.- 1054с.